

Briselē, 16.5.2014.
COM(2014) 282 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS PADOMEI UN EIROPAS PARLAMENTAM

Astotais gada ziņojums (2013. gads) par Kopienas palīdzības īstenošanu saskaņā ar Padomes 2006. gada 27. februāra Regulu (EK) Nr. 389/2006, ar ko izveido finansiāla atbalsta instrumentu, lai veicinātu Kipras turku kopienas ekonomisko attīstību

KOMISIJAS ZIŅOJUMS PADOMEI UN EIROPAS PARLAMENTAM

Astotais gada ziņojums (2013. gads) par Kopienas palīdzības īstenošanu saskaņā ar Padomes 2006. gada 27. februāra Regulu (EK) Nr. 389/2006, ar ko izveido finansiāla atbalsta instrumentu, lai veicinātu Kipras turku kopienas ekonomisko attīstību

1. IEVADS

Padomes Regula (EK) Nr. 389/2006¹ (turpmāk “Atbalsta regula”) ir Kipras turku kopienai sniegtās palīdzības pamats un paredz ikgadēju ziņošanu Padomei un Eiropas Parlamentam. Šajā ziņojumā ir apskatīts 2013. gads.

2. PALĪDZĪBAS PROGRAMMU PLĀNOŠANA

Laikposmā no 2006. gada līdz 2013. gada beigām pasākumiem Atbalsta regulas ietvaros tika plānots piešķirt 337 miljonus euro. 2013. gada plānā (31 miljons euro²) tika izmantots ieguldījums no ieinteresēto personu darbsemināriem un ārējiem novērtējumiem, jo īpaši vispārēja programmu novērtējuma, kas notika gada laikā.

Palīdzības īslaicīgā rakstura (līdz notiek atkalapvienošanās) un finansējuma no ES budžeta rezervēm dēļ būtiskās pārmaiņas, kas nepieciešamas iespējamā *acquis* ieviešanai, bija grūti paredzēt. Šo problēmu atzina Eiropas Revīzijas palāta (ECA) 2012. gada ieteikumā³. Daudz gadu finanšu shēmā (DFS) 2014.–2020. gadam programmai ir paredzēta daudz gadu perspektīva, pirmo reizi iekļaujot noteikumu par ikgadēju finansējumu. Tas ļaus labāk plānot, lai sagatavotos *acquis* īstenošanai nākotnē. Tas ir kļuvis vēl svarīgāk, ņemot vērā sarunu par noregulējumu atsākšanu 2014. gadā, jo Atbalsta regulā aicināts *acquis* piemērot nekavējoties pēc noregulējuma.

3. ĪSTENOŠANAS MEHĀNISMI

Programmu īsteno tajos Kipras Republikas reģionos, kurus valdība faktiski nekontrolē un kur *acquis* piemērošana ir uz laiku apturēta saskaņā ar Pievienošanās līguma 10. protokolu. Atbalstu īsteno Eiropas Komisija, galvenokārt izmantojot centralizētu pārvaldību. Dažus projektus pārvalda kopīgi ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Attīstības programmu (UNDP).

Komisija īsteno šo programmu iepriekš nebijušos politiskos, juridiskos un diplomātiskos apstākļos. Lai varētu to īstenot, vienlaikus ievērojot pareizas finanšu pārvaldības principus, ir jāveic *ad hoc* pasākumi. Parastos apstākļos ES finansēto atbalsta programmu tiesisko regulējumu paredzētu nolīgumos ar saņēmējvalsts valdību. Kipras turku kopienai paredzētā atbalsta gadījumā šādus nolīgumus nevar noslēgt, un Komisijai ir jāpamatojas uz tiem noteikumiem un nosacījumiem, ko tās izpratnē piemēro vietējā līmenī. Tas ietver zināmu risku. Šā riska pārvaldība un mazināšana ietilpst Komisijas atbildības jomā, un pieņemtie pasākumi ietver

¹ OV L 65, 7.3.2006., 5. lpp.

² Komisijas Lēmums C(2013)7969.

³ Īpašais ziņojums Nr. 6/2012

http://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR12_06/SR12_06_EN.PDF.

intensīvu uzraudzību un atbalstu saņēmējiem, pārskatītus maksājumu nosacījumus un piesardzīgu pieeju bankas garantiju izmantošanai.

Lai nodrošinātu sekmīgu un ilgtspējīgu īstenošanu šādos apstākļos, Kipras turku kopienai ir pilnībā jāiesaistās virzībā uz *acquis* saskaņošanu. Lai programma būtu pilnībā efektīva un tiktu sasniegts pamatmērķis par atkalapvienošanu, joprojām ir nepieciešama sadarbība starp Kipras turku un grieķu kopienām.

Programmas darba grupa izmanto ES programmas atbalsta biroja (*EUPSO*) telpas Nikosijas ziemeļu daļā. Arī Komisijas pārstāvniecība Kiprā savu pienākumu ietvaros rīko sanāksmes un seminārus ar Kipras sabiedrību un informē to par šo programmu.

Palīdzība ietver vērā ņemamus dotāciju piešķirumus, jo īpaši nevalstiskajiem dalībniekiem. Relatīvi neliela apjoma līgumu pārvaldība saskaņā ar šīm shēmām prasa lielus programmas darba grupas resursus, un Komisija turpina izskatīt netiešas pārvaldības veidus. Decembrī tika parakstīts deleģēšanas līgums par stipendiju programmas pārvaldības uzticēšanu Lielbritānijas Padomei uz diviem akadēmiskajiem gadiem no 2014. līdz 2016. gadam.

4. ĪSTENOŠANA PĀRSKATA PERIODĀ

4.1. Vispārējs pārskats

2013. gadā tika gūti konkrēti vērā ņemami panākumi: tika nodota jaunā Nikosijas divu kopienu teritorijā esošā notekūdeņu attīrīšanas iekārta *Mia Milia/Haspolat* (kas ir lielākā Kiprā); Bezvēsts pazudušo personu programmas komitejas darbs paātrinājās, sasniedzot līdz šim augstāko rādītāju attiecībā uz bezvēsts pazudušo personu identificēšanu; darba rezultātā kultūras mantojuma jomā tika pabeigti daži augsta līmeņa projekti; augstu vērtētā stipendiju programma 2013. gadā sasniedza vairāk studentu nekā jebkurā no iepriekšējiem gadiem, un tika parakstītas dotācijas skolu un zemnieku atbalstam. Vispārīgā programmu novērtējumā norādīts uz kopumā "labu" kvalitāti. Komisija guva panākumus, sasniedzot arī daudzgadu perspektīvu Kipras turku kopienas atbalstam Daudzgadu finanšu shēmas 2014.–2020. gadam ietvaros.

Tāpat kā 2012. gadā daudzi līgumi (229) tika noslēgti gada laikā, tostarp liels skaits dotāciju no iepriekšējām shēmām, 2013. gada beigās atstājot 208 nepabeigtus līgumus. Jauno darbību skaitā dominēja dotāciju kampaņas MVU, pilsoniskās sabiedrības organizāciju, skolu, lauku un kopienu attīstības atbalstam.

Intervences īpašo apstākļu dēļ nav iespējams efektīvi izstrādāt nozaru attīstības programmas. Iepriekšminētais kopā ar to, ka daudzās jomās trūkst ar *acquis* saskaņota regulējuma, nozīmē, ka vietējās organizatoriskās efektivitātes, resursu pārvaldības un plānošanas problēmas ir grūti risināt, kas ir bijusi programmas iezīme jau no paša sākuma un jo sevišķi izpaužas kā ilgtspējas problēmas. Komisija turpina sekot līdzi pabeigtiem projektiem, lai nodrošinātu, ka, piemēram, tiek ievērota pareiza uzturēšana un ekspluatācija. Ilgtspējas jautājums ir uzsvērts gan Revīzijas palātas 2012. gada Īpašajā ziņojumā, gan 2013. gada programmu novērtējumā.

Vēl viena vispārēja problēma ir mainīgais gada finansējums no ES budžeta rezervēm un atbalsta instrumenta raksturs, kas ir pagaidu, bet tam nav noteikts ilgums. Tas ir kavējis gan plānošanu, gan ilgtspēju, bet tiks izskatīts Daudzgadu finanšu shēmā 2014.–2020. gadam.

Viens konkrēts jautājums, kas saasinājās 2013. gadā, bija vietējo darbuzņēmēju līgumu strīdu nodošana vietējām "tiesām" un izrietošie "tiesu" spriedumi pret Komisiju, tostarp izpildraksts, kas aizliedza iekasēt vietējo banku izsniegtās garantijas. Tas tika daļēji novērsts, izmantojot izmaiņas vietējos tiesību aktos, bet joprojām vēl nav zināms, vai vietējā līmenī izsniegto banku garantiju aizsardzība ir adekvāta. Turklāt šai aizsardzībai, šķiet, nav atpakaļejoša spēka, un Komisija joprojām nevar iekasēt dažas bankas garantijas. Šī problēma ir aizkavējusi dotāciju līgumu parakstīšanu.

4.2. Progress atbilstoši mērķiem

Atbalsta programmas vispārīgais mērķis ir sekmēt Kipras atkalapvienošanos, veicinot Kipras turku kopienas ekonomisko attīstību un īpašu uzmanību veltot salas ekonomiskajai integrācijai, sakaru uzlabošanai starp abām kopienām un ar ES, kā arī *acquis* īstenošanas sagatavošanai. Katrā no šīm jomām 2013. gadā tika veikti pasākumi.

4.2.1. 1. mērķis: *infrastrukturā attīstīšana un pārstrukturēšana*

Enerģētikas nozarē visi projekti tika veiksmīgi pabeigti, un saistītie līgumi par kopējo summu 11,6 miljoni euro tika slēgti līdz 2013. gada beigām. 1,27 MW saules spēkstacija darbojas labi un ir integrēta attālinātas uzraudzības kontroles sistēmā. Komisija turpina uzraudzīt saņēmēja darbību.

Pēc kavēšanās "nākamās paaudzes tīkla" telekomunikāciju aprīkojuma testēšanas posms bija gandrīz pabeigts, un paredzams, ka sistēmas varētu sākt darboties 2014. gada pirmajā pusē. Nosacījumi, kas nepieciešami pakalpojumu sniegšanas nodalīšanai no tīkla darbības tomēr joprojām trūkst, un nozares pilnīga liberalizācija 2014. gadā ir maz ticama.

Attiecībā uz *satiksmes drošību* projekti, kuru izmaksas ir 2,4 miljoni euro, ir pabeigti saskaņā ar atbalsta programmu. Pēdējie līgumi tika slēgti 2013. gadā.

Jūlijā tika pabeigta un nodota Nikosijas jaunās divu kopienu teritorijā esošās *notekūdeņu attīrīšanas* iekārtas būvniecība *Mia Milia/Haspolat* apdzīvotajās vietās, ko līdzfinansēja ES un Nikosijas Notekūdeņu un kanalizācijas pārvalde. Būvdarbi tika īstenoti ar *UNDP* starpniecību. Abas pašvaldības ir parakstījušas līgumu par iekārtas ekspluatāciju un uzturēšanu. Joprojām ir jārisina apstrādātā ūdens atkārtota izmantošana, tostarp atgriešana valdības kontrolētajos reģionos.

Defektu paziņošanas termiņš attiecībā uz *Morphou/Güzelyurt notekūdeņu attīrīšanas* iekārtu, kas tika pārņemta 2012. gadā, tika pagarināts līdz 2014. gadam, galvenokārt, lai novērstu dažas korozijas problēmas. Saņēmējs jau ir noslēdzis ekspluatācijas un uzturēšanas līgumu.

Jaunā *notekūdeņu attīrīšanas* iekārta Famagustā tika nodota oktobrī, tomēr vēl ir jāatrisina problēmas, ko rada paaugstināts sāļums ietekošajos ūdeņos, kas izraisa koroziju. Ekspluatāciju un uzturēšanu finansē pašvaldība un to veic tas pats operators, kas *Morphou/Güzelyurt* iekārtā.

Famagustas ūdensapgādes tīkls 45 km garumā un kanalizācijas tīkls 47 km garumā ir ieklāts. Tomēr joprojām pastāv daudz defektu, un ir pārņemts tikai ūdens tīkls un septiņas sūkņu stacijas. Šis projekts ir ļoti kavējies, un līgums tika izbeigts decembrī. 2013. gada beigās tika uzsākts līgumā paredzētais strīdu arbitražas process.

Pēc ūdens/notekūdeņu kapacitātes palielināšanas programmas pabeigšanas 2012. gadā tika veikts novērtējums un rīkots darbseminārs, lai izstrādātu papildprogrammu.

Tādējādi ūdens/notekūdeņu nozarē ir bijis sarežģīti strādāt gruntsūdeņu paaugstinātā sāļuma izraisīto korozijas problēmu un darbuzņēmēju sliktā snieguma dēļ. Komisijai bija jāpaplašina sava iesaistīšanās, lai nodrošinātu, ka nodotajās notekūdeņu attīrīšanas iekārtās ir ieviesta ilgtspējīga uzturēšanas un ekspluatācijas kārtība.

Attiecībā uz *dabas aizsardzību* pēc būvniecības līguma pārtraukšanas 2011. gadā joprojām ir jāpabeidz informācijas un pārvaldības centri četros īpašos vides aizsardzības apgabalos (*SEPA*). Ir veikti sagatavošanas darbi, lai pabeigtu telpu būvniecību, izmantojot ieguldījumu nolīgumu ar *UNDP*. Joprojām ir jāstrādā, lai aizsargātu dabisko vidi un pilnībā īstenotu *SEPA* pārvaldības plānus. Komisija turpina Kīpras turku kopienai paust savas bažas, piemēram, par karjeru plašu izstrādi Kīrēnijas kalnos.

Cieto atkritumu jomā galīgie izpildes sertifikāti tika izdoti aprīlī jaunajam *Koutsoventis/Güngör* atkritumu poligonam un septembrī atjaunotajai *Kato Dhikomo/Aşağı Dikmen* izgāztuvei. Jūnijā tika rīkots darbseminārs, lai apspriestu turpmāku iesaistīšanos pēc infrastruktūras un cieto atkritumu apsaimniekošanas kapacitātes veidošanas projekta pabeigšanas. Tika ņemti vērā 2012. gada nozaru vajadzību izvērtējuma rezultāti.

4.2.2. 2. mērķis: sociālās un ekonomiskās attīstības veicināšana

Tehniskais atbalsts tika sniegts lauksaimniekiem, *lauku attīstības* ieinteresētajām personām tādās jomās kā veterinārā veselība, lopkopība un slimību izskaušana, augu veselība, kultūru dažādošana, bioloģiskā lauksaimniecība un atbalsts dotāciju īstenošanai. Tika izsludināti konkursi par pakalpojumiem attiecībā uz dzīvnieku slimību izskaušanu un sistēmas izstrādi dzīvnieku izcelsmes blakusproduktu iznīcināšanai.

Saskaņā ar trešo *lauku attīstības* dotāciju aicinājumu 2013. gadā tika parakstīti 39 līgumi, kuru kopējā vērtība ir aptuveni 3 miljoni euro, lai palielinātu konkurētspēju, dažādošanu un ilgtspējību.

Maijā tika izsludināts trešais uzaicinājums iesniegt priekšlikumus (3 miljoni euro) *kopienas attīstības* dotāciju projektiem lauku apvidos, paredzot, ka līgumi tiks parakstīti 2014. gadā. Uzaicinājuma mērķi ir uzlabot dabas un nemateriālo kultūras mantojumu, uzlabot kopienas pamatpakalpojumus un nostiprināt sociālo kohēziju un vietējo pārvaldību lauku apvidos.

No 37 dotācijām, kas piešķirtas saskaņā ar iepriekšējām kopienas attīstības shēmām, 2013. gadā tika slēgtas četras no tām, bet 13 dotācijas joprojām tiek īstenotas. Dažas no šīm iepriekšējām dotācijām joprojām saskaras ar kavējumiem, kas izriet galvenokārt no dotāciju saņēmēju kavēšanās pabeigt infrastruktūras darbus.

Projekta "*Pilsētu un vietējās infrastruktūras modernizācija*" ietvaros, kas īstenots kopīgā pārvaldībā ar *UNDP*, pēc otrā dotāciju uzaicinājuma 2012. gadā ciematos, kuros veikti ES finansēti atjaunošanas darbi, vai darbībām Famagustas un Nikosijas tirgos 2013. gadā tika piešķirtas un īstenotas 17 mazas dotācijas. Trešais uzaicinājums iesniegt priekšlikumus tika izsludināts 2013. gada jūnijā, orientējoties

uz vides un kultūras mantojuma aizsardzību *Karpasia/Karpaz* reģionā, un tika piešķirtas 11 dotācijas.

Izglītības nozarē pēc 2012. gadā izsludinātā uzaicinājuma par EUR 700 000 tika parakstītas desmit dotācijas skolām. Atbalstītie projekti ietver zinātnisko laboratoriju modernizēšanu, jaunu mācību metožu ieviešanu pirmsskolā, kā arī projekti, kas atbalsta mākslas jomas, vides izglītību un divu kopienu pasākumus. Novērtējums par ES atbalstu izglītības nozarei un vajadzību novērtējums tika veikts 2013. gada pirmajā pusē.

Pēc *profesionālās izglītības, apmācības un darba tirgus (VETLAM)* projekta pabeigšanas 2012. gadā un novērtēšanas sākās konkursa procedūra projekta turpinājumam (*VETLAM II*), kas aptvēra profesionālās izglītības un apmācības (*VET*) sistēmu, mūžizglītības un aktīva darba tirgus pasākumu izstrādi un veicināšanu.

Pēc dotāciju uzaicinājuma "*MVU konkurētspējas atbalsts*" 5 miljonu euro apmērā 2012. gadā iespējamajiem saņēmējiem tika sniegta apmācība un tika apstrādāti pieteikumi no 282 uzņēmumiem. Dotāciju piešķiršana ir atlikta, līdz tiks saņemts apstiprinājums vietējā līmenī izsniegto banku garantiju drošībai. Ļoti aktīvā tehniskā palīdzība (TP) ekonomikas sektoram tika pagarināta par trīs mēnešiem līdz 2013. gada septembrim, gada laikā atbalsts tika sniegts MVU stratēģijai, e-stratēģijai un uzņēmējdarbības atbalsta organizācijām, MVU, NVO, akadēmiskajiem centriem un pašvaldībām tika nodrošināta apmācība par uzņēmējdarbību, eksportu, pētniecību un izstrādi, vietējo amatniecību, Kipras vēsturi un kultūru, dabas aizsardzību, IT un citiem tematiem. Ar tehnisko palīdzību īpaša uzmanība tika veltīta *Karpasia/Karpaz* reģionam ar divu kopienu ciematu pasākumiem. Tika sagatavota arī virkne darījumdarbības atbalsta publikāciju. Septembrī notika noslēguma pasākums.

"Tirgus kartēšana" apstrādātiem pārtikas produktiem tika uzsākta gada beigās.

Jūlijā notika Tirdzniecības un komercdarbības apaļā galda – līdzekļu devēju un saņēmēju foruma – sanāksme.

Pasaules Banka uzrauga ekonomikas progresu un sagatavo speciālistu ziņojumus, izmantojot ieguldījumu fondu, kura darbība tika pagarināta līdz 2014. gada beigām.

4.2.3. 3. mērķis: *izlīguma veicināšana, uzticēšanās veidošanas pasākumi un atbalsts pilsoniskajai sabiedrībai*

Turpinājās atbalsts *Bezvēsts pazudušo personu komitejai (CMP)*, kas tiek pārvaldīta kopā ar *UNDP*. 2013. gads līdz šim ir bijis visveiksmīgākais – 140 personas tika identificētas un atgrieztas ģimenēm, palielinot kopš 2006. gada identificēto personu kopskaitu līdz 477 personām. 2013. gada laikā tika nodrošināta piekļuve apgabalam, kas iepriekš nebija pieejams Turcijas militāro spēku klātbūtnes dēļ. Decembrī tika parakstīts sestais ieguldījumu nolīgums ar *UNDP*, nodrošinot papildu ES finansējuma atbalstu 2,6 miljonu euro apmērā *Bezvēsts pazudušo personu komitejai*. ES ir lielākā līdzekļu devēja *Bezvēsts pazudušo komitejai*, un kopējais ES atbalsts tagad sasniedz 12,1 miljonu euro. Lai vēl vairāk uzlabotu uzticību starp abām kopienām, ir nodrošināti līdzekļi informētības uzlabošanai un informācijas darbībām.

Visi atlikušie projekti, kurus finansēja saskaņā ar programmas "*Kipras pilsoniskā sabiedrība darbībā*" pēdējām trim dotāciju shēmām, tika pabeigti 2013. gadā. Programmai kopš 2007. gada tika veikts ārējs novērtējums, un gūtie secinājumi tika iekļauti jaunā 2,5 miljonu euro dotāciju shēmā, kuru uzsāka septembrī, lai stiprinātu

pilsoniskās sabiedrības organizāciju lomu demokrātiskā iesaistē Kipras turku kopienā un Eiropas Savienībā. Dotācijas piešķirs 2014. gadā, un jauno dotāciju shēmu atbalstīs ar tehniskās palīdzības līgumu, lai organizācijās vairotu kapacitāti.

Darbs pie *kultūras mantojuma* aizsardzības divu kopienu Kultūras mantojuma tehniskās komitejas (*TCCH*) ietvaros 2013. gadā pavirzījās uz priekšu, jo tika pabeigti projekti attiecībā uz *Melandrina* baznīcu, *Profitis Elias* baznīcu, *Panagia* baznīcu un *Denya* mošeju. Kipras turku darbuņēmēju boikota programma tika atrisināta gada sākumā. Tika rīkoti apmeklējumi uz vietas un noslīguma pasākumi, kas palielināja programmas atpazīstamību, uzverot to, cik nozīmīgi ir atjaunot kultūras mantojumu kā līdzekli abu kopienu samierināšanai. Ar *UNDP* tika parakstīts otrs ieguldījumu nolīgums par papildu 2 miljoniem euro. To iezīmēja novembrī rīkotais pasākums, kurā piedalījās Kipras vadošo darbinieku pārstāvji un *TCCH* dalībnieki.

4.2.4. 4. mērķis: Kipras turku kopienas tuvināšana Eiropas Savienībai

Plaši un atzinīgi novērtētās stipendiju programmas darbības joma tika paplašināta, ņemot vērā 2012. gada novērtējumu, un 2013./2014. akadēmiskajā gadam tika piešķirta 181 dotācija pirmsdiploma un pēcdiploma studentiem, skolotājiem, pētniekiem un profesionāļiem. Shēma arī piedāvāja stipendijas īsiem profesionāliem kursiem un prakses iespējām. Rezultātā 2013. gada shēma bija lielākā kopš studentu programmas uzsākšanas 2007. gadā. Tika izskatīta stipendiju programmas uzticēšana ārpalpojumu sniedzējam, un tika parakstīts deleģēšanas nolīgums ar Lielbritānijas Padomi uz diviem gadiem no 2014. līdz 2016. gadam, pēc kura beigām tas tiks pārskatīts.

Pirmais "*Infopoint*" projekts tika pabeigts 2013. gadā. Ir izsludināts konkurss par jaunu "*Infopoint*" 2014. gadā. Šā projekta mērķis ir informēt sabiedrību par ES politiku un atbalsta programmu. Pasākumi ietvers ievērojamu skaitu semināru, konferenču, darbsemināru un informatīvu pasākumu Kipras turku kopienas labā.

4.2.5. 5./6. mērķis: Kipras turku kopienas sagatavošana *acquis* ieviešanai un īstenošanai

Komisijas Tehniskās palīdzības un informācijas apmaiņas instruments (*TAIEX*) palīdz Kipras turku kopienai sagatavoties *acquis* īstenošanai pēc Kipras problēmjautājuma atrisināšanas. 2013. gadā palīdzība bija vērsta uz *acquis* 13 galvenajām jomām: kapitāla brīvu apriti, publisko iepirkumu, uzņēmējdarbības tiesībām, konkurences politiku, finanšu pakalpojumiem, lauksaimniecību un lauku attīstību, pārtikas nekaitīgumu, veterināro un fitosanitāro politiku, autotransportu, statistiku, sociālo politiku un nodarbinātību, vidi, patērētāju un veselības aizsardzību, finanšu kontroli. Darbs notika arī pie trim jaunākām jomām: brīvas preču aprites, intelektuālā īpašuma tiesībām un profesionālās kvalifikācijas savstarpējas atzīšanas.

ES dalībvalstu eksperti 2013. gadā īstenoja 456 pasākumus, tostarp mācību kursus, darbseminārus, mācību braucienus un ekspertu konsultācijas. Kipras turku kopienas sagatavošanās *acquis* ieviešanai nākotnē joprojām ir ierobežota. Statistikas jomā pēc februāra nebija nevienas *TAIEX* darbības. Kipras turku kopiena tomēr veica pasākumus attiecībā uz dzīvnieku labturību, vidi un apdrošināšanu. Komisija organizēja *TAIEX* ieinteresēto personu sanāksmes Briselē 2013. gada janvārī un septembrī, lai virzītu vispārējo *TAIEX* īstenošanu.

Turpinājās atbalsta sniegšana tirdzniecībai pāri Zaļajai līnijai (Regula (EK) 866/2004). ES dalībvalstu eksperti veica regulāras kartupeļu un citrusaugu fitosanitārās inspekcijas. Vietējā medus analīzes parādīja, ka joprojām tiek pildīti Komisijas Lēmuma Nr. 2007/330 nosacījumi, kas attiecas uz dzīvnieku izcelsmes produktu pārvietošanu. Neatkarīgi eksperti sagatavoja atjauninātu to kuģu sarakstu, kuru nozveju var pārdot pāri Zaļajai līnijai, jo tie atbilst minētā lēmuma prasībām.

4.3. Finansiālā izpilde (līgumi un maksājumi)

4.3.1. Līgumu slēgšana

Saistības 2013. gadā veidoja kopumā 19,7 miljonus euro, kas nerasniedza tālejošo prognozi attiecīgajam gadam. Dotācijas parakstīšana saskaņā ar MVU shēmu 5 miljonu euro apmērā no 2011. gada piešķiruma būs iespējama tikai tad, kad vietējo banku garantiju statuss būs apmierinoši atrisināts.

4.3.2. Maksājumi

Salīdzinājumā ar prognozi gadam 2013. gadā maksājumu rezultāti bija labāki nekā iepriekšējos divos gados (18,5 miljoni euro, 76 % no prognozētā). Maksājumus īpaši ietekmēja pastāvīgās problēmas, kas kavēja nodošanu un galīgo maksājumu par telekomunikāciju iekārtām, un kavējumi dotāciju priekšfinansēšanā (lauku attīstība un MVU shēmas).

4.4. Uzraudzība

Komisija ir tieši atbildīga par lielākās daļas projektu īstenošanu (centralizēta pārvaldība). Komisijas darbinieku veiktās pārraudzības līmenis ir augsts, proti, ar pārbaudes apmeklējumiem "uz vietas", sanāksmēm uz vietas, vadības komitejām. Īpaši izveidota Programmu pārvaldes nodaļa uzrauga dotāciju īstenošanu attiecībā uz ciematiem, MVU un lauku uzņēmumiem un atbalsta dotāciju saņēmējus. *TAIEX* darbības uzrauga vairāk nekā 20 projektu vadības grupas, turklāt divreiz gadā tiek rīkotas sanāksmes saistībā ar uzraudzības mehānismu. *TAIEX* loģistiku uzrauga, izmantojot *TAIEX* tiešsaistes pārvaldības sistēmu.

Tiek izstrādāts sistemātiskāks process uzraudzības plānošanai un rezultātu reģistrēšanai.

4.5. Revīzija un kontrole

Komisija 2013. gadā veica revīziju par kopīgo pārvaldību, lai novērtētu Paplašināšanās ģenerāldirektorāta iekšējās kontroles sistēmas. Tam bija nepieciešams, lai tiktu uzlabota ziņošana par uzraudzību uz vietas (skatīt 4.4. punktu).

Finanšu uzraudzības un revīzijas programma par sākotnējām dotāciju kampaņām tika pabeigta 2012. gadā. Jauna revīzijas programma ir plānota 2014. gadā, kad nesen uzsāktās dotāciju shēmas būs īstenotas pietiekami ilgi.

Komisija turpināja reaģēt uz Eiropas Revīzijas palātas 2012. gada revīzijas ieteikumiem. Daudz gadu finanšu shēmā 2014.-2020. gadam ir paredzēta ieteiktā finansēšanas daudz gadu perspektīva. Jaunie Civildienesta noteikumi, sākot ar 2014. gadu, atļaus garākus darba līgumu termiņus.

4.6. Novērtēšana

2013. gadā tika veikts būtisks ārējs programmas novērtējums. Kopumā plānošana tika atzīta par "kopumā labu", tomēr tika sniegti ieteikumi attiecībā uz rādītāju atlasī, riska pārvaldību, uzraudzību un Kipras turku kopienas līdzdalību plānošanā. Tika veikti arī nozaru novērtējumi: 1) tika pārskatīts progress cieto atkritumu apsaimniekošanas jomā un izveidots intervenču prioritāšu saraksts; 2) palīdzības novērtējums izglītības nozarē norādīja uz to, ka centieniem veikt nozares reformas ir maza ietekme vietējo ieinteresēto personu mazās iesaistes dēļ, bet skolu dotāciju shēmas tika novērtētas atzinīgi; 3) novērtējumā par ES finansēto atbalstu pilsoniskajai sabiedrībai tika konstatēta vajadzība pēc lielākas kapacitātes veidošanas; 4) tika uzsākti novērtējumi par *TAIEX* un kapacitātes veidošanas programmu ūdens/atkritumu jomā, un ziņojumi tiks pabeigti 2014. gadā.

4.7. Informācijas sniegšana, atklātība un atpazīstamība

2013. gadā notika 49 atpazīstamības pasākumi, tostarp projektu pasākumi, izstādes un ceremonijas, informatīvas sanāksmes par dotācijām, apmācību kursi par projektiem, kā arī ciematu līmeņa projektu inaugurācija. Īpaši svarīgi notikumi bija ceremonijas, lai pabeigtu *Panagia* baznīcas aizsardzības projektu *Trachoni/Demirhan* reģionā decembrī un lai novembrī uzsāktu kultūras mantojuma aizsardzības programmas nākamo posmu; pasākumi kopienas stipendiātiem un lauku attīstības shēmas dotāciju saņēmējiem. Aprīlī un decembrī ES dalībvalstu pārstāvjiem tika organizētas informatīvas sanāksmes un projektu apmeklējumi. Eiropas Komisijas pārstāvniecība Kiprā izplatīja paziņojumus preseī par atbalsta programmu Kipras turku kopienai.

4.8. Apspriedes ar Kipras Republikas valdību

Tika rīkotas regulāras sanāksmes ar Kipras Republikas valdības pārstāvjiem, īpaši tad, kad salu apmeklēja Komisijas augstākā līmeņa ierēdņi. Komisija turpina paļauties uz sadarbību, lai pārbaudītu īpašuma tiesības, un regulāri tiek ar pārstāvjiem no pastāvīgās pārstāvniecības Briselē.

5. SECINĀJUMI

Ir grūti panākt progresu, lai sasniegtu regulas galveno mērķi par *Kipras atkalapvienošanās veicināšanu, stimulējot ekonomisko attīstību*, ņemot vērā darbības vidi Kipras ziemeļu daļā. Noregulējums tiks panākts ar politiska procesa palīdzību, bet ES palīdzības programmai būs vitāli svarīga nozīme, lai paātrinātu ekonomisko un sociālo integrāciju.

Neraugoties uz darbību Kipras ziemeļu daļas problemātiskajos apstākļos, tagad ir redzami stabili sasniegumi, kuru pamatā ir iepriekš pabeigtie projekti, kas nav aprakstīti šajā ziņojumā par 2013. gadu. Ir pierādīta arī konsekventas pieejas vērtība, jo daži projekti pēc vairākus gadus ilgas īstenošanas tagad kļūst arvien efektīvāki un produktīvāki. Stabilākajai perspektīvai, kas tiek piedāvāta daudzgadu finanšu shēmā 2014.–2020. gadam, vajadzētu vēl vairāk atbalstīt šo tendenci. Gan Eiropas Revīzijas palātas revīzija 2012. gadā, gan 2013. gada programmas novērtējums kopumā sniedza pozitīvus secinājumus, lai gan nepārtraukti tiek gūta jauna pieredze.

Dažās jomās pilnībā sekmīga iejaukšanās joprojām ir sarežģīta un ilgtermiņa ilgtspēja turpina būt problemātiska saņēmēju zemās kapacitātes un vietējo resursu

trūkuma dēļ, kas ierobežo Kipras turku kopienas iesaistīšanos un ietekmē projektu ilgtspējību. Tomēr Komisija nevar atteikties no darba šajās jomās, jo daudzas no tām ir būtiskas *acquis* sastāvdaļas un ir vitāli svarīgas ES iedzīvotāju ekonomiskajai un sociālajai labklājībai.

2013. gads bija gads, kurā iepriekš konstatētie riski, īpaši tie, kuri attiecas uz līgumu aizsardzību un banku garantijām, dažos projektos faktiski izraisīja nopietnas problēmas un kavējumus. Tas negatīvi ietekmēja līdzekļu izmantošanas spēju. Komisijas uzdevums ir ne tikai uzraudzīt un kontrolēt riska līmeni, bet arī nodrošināt, ka piešķirtie līdzekļi tiek izmantoti pilnībā, lai risinātu sociālās un ekonomiskās problēmas, kas neapšaubāmi pastāv.

Infrastruktūras un svarīgāko iekārtu izveide vēl joprojām ir sarežģīta, bet tur, kur šie projekti ir bijuši veiksmīgi, tie ir bijuši atpazīstami un devuši būtiskus panākumus. Pat vēl mazāk atpazīstami projekti, kas iepriekš ir īstenoti, piemēram, atjaunoti ūdensapgādes tīkli, ir izraisījuši vērā ņemamus uzlabojumus ikdienas dzīvē.